

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Мозгальної Наталії Георгіївни на дисертаційне дослідження
Ван Чень «Формування фактурно-стильових виконавських умінь
майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва в процесі
навчання гри на фортепіано»

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі
знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта
(Музичне мистецтво)

1.Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Найважливішою рисою музичної освіти України і Китаю є поєднання традицій і новацій, які сприяють оновленню освітньої галузі на основі збереження цінностей та критичного усвідомлення досвіду попередніх поколінь. Для модернізації мистецько-освітньої галузі потрібна велика кількість кваліфікованих викладачів і вчителів музичного мистецтва, підготовка яких здійснюється в педагогічних університетах України і сучасного Китаю. Важливу роль у діяльності викладачів і вчителів музичного мистецтва відіграють виконавські уміння, складовою яких є фактурно-стильові виконавські уміння. За свідченням авторки дослідження, вони є «одним з атрибутів художньої техніки, володіння якими потрібне для втілення образу фортепіанного твору в процесі його інтерпретації»(с.3). Потреба теоретично обґрунтувати та проаналізувати процес формування фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва засвідчує актуальність дослідження Ван Чень, а методологічні підходи, обрані для проведення дослідження, відповідають сучасним тенденціям розвитку науки.

Актуальність порушеної авторкою проблеми, недостатня розробленість методичного забезпечення роботи над різними фактурно-стильовими властивостями музичних творів вимагала виявлення суперечностей, які наразі існують у мистецько-педагогічній освіті, а саме: між значущістю та багатофункціональністю фортепіанної фактури в стильовому та виконавсько-інтерпретаційному контекстах та відсутністю системного формування уявлень щодо її художньо-образної феноменології в процесі фортепіанної підготовки майбутніх викладачів та вчителів музичного мистецтва; між важливістю опанування фактурно-стильовими виконавськими уміннями майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на фортепіано та відсутністю цілеспрямованого методичного забезпечення цього процесу; між вимогами щодо застосування фактурно-стильовими виконавськими уміннями майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва у фаховій підготовці та відсутності розроблених критеріїв і показників їх оцінювання (с.22,23). Необхідність подолання окреслених суперечностей, ще раз підкреслила актуальність проблеми.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

На доказ актуальності дослідження слід додати той факт, що воно входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Протоколом від 28.10.2021 р. №4.

3. Наукова новизна отриманих результатів

Наукова новизна дисертації Ван Чень має кілька вимірів. Один з них визначається теоретичними пошуками дослідниці, яка на базі проведеного аналізу напрацювань попередників пропонує власне визначення фактурно-стильових умінь відповідно до діяльності майбутніх викладачів та вчителів музичного мистецтва як комплексу атрибутів художньої техніки, що характеризується якісним розумінням і володінням фортепіанної фактури в її стильовій проекції та в контексті розв'язання педагогічних завдань щодо сприйняття художнього образу фортепіанних творів та навчання гри на фортепіано здобувачів загальної та початкової мистецької освіти; визначає їх сутність через функціональні кластери (емоційно-аудіальний; когнітивно-інтерпретаційний; хронотопно-перцептивний та художньо-перформативний); розробляє структуру фактурно-стильових умінь, котра враховує різноманітні наявні підходи та аспекти досліджуваного явища і складає єдність трьох компонентів - техніко-фізіологічного, мобільності та вправності, художньо-образного та стильового контексту фортепіанної фактури.

Науковиця продовжує опрацювання проблеми формування фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва, присвятивши свою увагу методологічній складові, концентруючись на інформаційно-музикологічному, когнітивно-рефлексійному, виконавсько-компетентнісному та інтерпретаційно-творчому наукових підходах. Уважно вивчивши теоретичні напрацювання зарубіжних і вітчизняних дослідників цієї проблематики, вона розробляє педагогічні умови та принципи формування фактурно-стильових виконавських умінь, а потім, озброєна глибоким розумінням проблеми, демонструє їх практичну реалізацію в авторській експериментальній методиці. Такий аспект дослідження є новаторським. Новаторський характер має також звернення до герменевтичних та семіотичних аспектів музичної фактури та їх застосування в освітньому процесі підготовки викладачів та учителів музичного мистецтва.

Вперше здійснено комплексний аналіз різновидів фортепіанної фактури, відзначено важливість ознайомлення з фактурно-стильовими еталонами світової фортепіанної спадщини, наголошено на творчо-домінуючому ставленні до фактурно-стильових умінь у виконавській інтерпретації фортепіанних творів.

4. Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається розробленою методикою діагностики рівня сформованості фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та вчителів музичного мистецтва, з урахуванням специфіки їхньої фахової підготовки (спільні і розбіжні властивості), дієвістю застосування розроблених показників, що оцінювали відповідні елементи компонентної структури фактурно-стильових виконавських умінь. Розроблена Ван Чень методика, що реалізовувались на установочно-рефлексиному, виконавсько-мобілізаційному, образно-інтерпретаційному етапах, основана на запровадженні педагогічних умов, які можуть бути застосовані як в лекційних курсах з проблем методики викладання гри на фортепіано, так і в межах індивідуальних занять, різних видів ансамблевого музикування. Доцільними до студентоцентрованого навчання та розвитку індивідуальної траєкторії є такі методи, як: оцінювання запису власного виконання творів, їх порівняння з якісними еталонами виконання; вправи на відчуття фортепіанної клавіатури під час виконання різних фактур; створення банку виконавських фактурно-стильових еталонів-образів; побудова функціональної ментальної карти засобів виразності художнього образу.

5. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертація Ван Чень є завершеним дослідженням, яке відповідає вимогам щодо оформлення й обсягу, які висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, висновків, списку використаних джерел, додатків. Побудова дисертаційного дослідження є логічною, вона відповідає обраній темі. Авторка успішно вирішує поставлені завдання і досягає мети, сформульованої у Вступі.

У першому розділі «Теоретичні основи дослідження проблеми формування фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та вчителів музичного мистецтва» узагальнено феноменологію фактурно-стильових виконавських умінь феноменологію фактурно-стильових виконавських умінь, що виявляється у взаємодії пропозиційного знання про особливості фактури музичних творів, зокрема, пов'язані з їх стилевою приналежністю, а також про художні методи та прийоми їх виконавської інтерпретації, що матеріалізується через аудіально-перцептивні, тактильно-перцептивні та часопросторово-перцептивні навички (с.62); визначено кластери, що визначають такий функціонал: емоційно-аудіальний, когнітивно-інтерпретаційний, хронотопно-перцептивний та художньо-перформативний

(с.63-68); визначено сутність ключового поняття дослідження у двох проєкціях: відповідно до виконавських умінь музиканта-піаніста та відповідно до виконавсько-педагогічної підготовки майбутніх викладачів фортепіано та вчителів музичного мистецтва; надано авторське трактування фактурно-стильових виконавських умінь – це художньо-виконавський ресурс втілення образу фортепіанного твору в процесі його інтерпретації, заснований на вільному володінні фактурним різноманіттям світової фортепіанної спадщини, її стильовій еволюції, композиторському художньому методу та семантико-функціональному контексту засобів музичної виразності (с.73); розроблено структуру зазначених умінь, що складається з таких компонентів (с.81-91): техніко-фізіологічний (уміння усвідомлювати власні виконавські можливості, уміння подолання труднощів на основі рефлексії власних відчуттів самостереження і самоконтролю); мобільності та вправності володіння різними фактурами в різних стилях (уміння охоплювати різні види фортепіанної фактури, накопичувати техніко-виконавський фактурно-стильовий ресурс; уміння швидко змінювати відчуття та керування власним технічним апаратом під час зміни фактури або стилю); художньо-образного та стильового контексту фортепіанної фактури (уміння відчувати художню роль фактури у тексті як засобу в передачі образу відповідно до стильової належності твору, уміння володіти фактурою як атрибутом художньої техніки піаніста і засобом художньо-образної виконавської інтерпретації твору); розроблено структурну модель фактурно-стильових виконавських умінь на основі функціональної кластерної конструкції (с.93).

У другому розділі «Методологія і методика дослідження формування фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва» визначено чинники впливу на формування фактурно-стильових виконавських умінь, обґрунтовано наукові підходи (с.102-120) та принципи: когнітивно-рефлексійний підхід (с.112) (принципи: стимулювання осмисленого ставлення до фактурно-виконавських умінь як виконавського ресурсу втілення художнього образу, опора на рефлексію відчуття щодо володіння фортепіанною фактурою та звуковидобуванням, переваг і недоліків у володінні фортепіанною фактурою); виконавсько-компетентнісний підхід (с.116) (принципи: зацікавленого ставлення до художньо-технічного самовдосконалення, збагачення ресурсу методичного самозабезпечення щодо опанування фактурно-стильовим розмаїттям фортепіанних творів); контекстно-творчий підхід (с.118) (принципи: спонукання до пошуку художньо-функціонального контексту засобів виразності фортепіанних творів, накопичення художньо-образних смислів-еталонів фортепіанної фактури в стильовій проєкції шляхом їх класифікації) інформаційно-музикологічний підхід (с.112) (принципи: орієнтація на індивідуальні властивості художньо-образного мислення і художнього методу композитора, усвідомленого ставлення до виразно-кolorистичних і акустичних властивостей фортепіано відповідно до стилю, акцентуації уваги на функціонально-контекстних властивостях фактури); обґрунтовано педагогічні

умови та методи, що реалізовувались протягом установочно-рефлексійного, виконавсько-мобілізаційного, художньо-інтерпретаційного етапів.

У третьому розділі «Експериментальна робота з діагностики і формування фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва» представлено зміст та результати експериментальної роботи; розроблено критерії (рефлексійно-самокорегувальний, мотиваційно-виконавський, інтерпретаційно-творчий), показники та рівні сформованості фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва (високий – «образно-контекстний», середній – «технологічно-виразовий», низький – «виконавсько-невідрефлексований»), співвідношення яких представлено в таблиці 3.1. (с.146); визначено діагностичні методи оцінювання (опитування, тестування, анкетування, спостереження, зорового сприйняття, експертних оцінок, читання з аркуша, ескізне ознайомлення, діагностично-фактурні, діагностично-технічні та діагностично-поліфонічні завдання, розроблено спеціальний опитувальник «Фортепіанна фактура» (с.152), ієрархію мотивів успішності навчальної діяльності (с.158), репертуарні списки на різні види технічно-фактурних формул (дод. В, Д, Ж).

На основі методів математичної статистики встановлено позитивні зміни в експериментальній групі, як працювала за авторською методикою і включала: онлайн зустріч на базі лабораторії «Інновації мистецької освіти» з лекцією на тему «Фактура і виконавська техніка» (с.178), бесіду «Поліфонічна музика – як основа формування навичок відтворення багатопланової фортепіанної фактури (с.188), методи – співставлення та порівняння, фактурно-гармонічного аналізу, створення проблемних ситуацій, наведення художньо-функціональних зв'язків фактури з іншими атрибутами музичної/художньої виразності відповідно до образу та стилю, створення банку виконавських фактурно-стильових еталонів-образів тощо.

Позитивним можна вважати факт використання в авторській методиці творів українських композиторів - А. Штогаренка, В. Косенка, Л. Ревуцького, В. Пухальського та інших.

Підсумовуючи вищесказане зазначимо, що дисертаційне дослідження Ван Чень є самостійним, написане українською мовою. Матеріал викладено послідовно й аргументовано. Стыль мовлення науковий. Вживання наукової термінології відповідне.

6. Повнота викладання результатів в опублікованих працях

Результати дослідження відображено в 7 публікаціях автора, з яких 1 – у співавторстві. Із них: 3 – у фахових виданнях України, 4 – апробаційного характеру (1 – зарубіжна). Статті написані українською, англійською та китайською мовами. Особистий внесок здобувачки визначається в розробці наукових підходів та принципів дослідження і формування фактурно-стильових виконавських умінь. Основні положення та результати дослідження

здійснено у формі виступів і доповідей на 10 міжнародних та регіональних науково-практичних конференціях.

7. Дискусійні зауваження та пропозиції до змісту дисертації

Попри безсумнівну наукову цінність дисертації, пропонуємо дисертантці розглянути низку зауваг, а також відповісти на кілька запитань, які продовжать наукову дискусію, розпочату в цьому дослідженні.

1. У розділі 1, на стр. 39 указано, що до пропозиційних знань стосовно фактурно-стильових умінь відноситься функціональна грамотність, музично-теоретичні знання. Разом з тим, не конкретизується, які саме атрибути цієї грамотності та теоретичних знань важливі та дотичні до фактурно-стильових виконавських умінь.

2. На основі аналізу наукових джерел, зокрема й зарубіжних авторів, дослідниця формулює слушний висновок стосовно того, що музичні стилі найбільш яскраво проявляються в особливостях фактури, ніж у будь-якому іншому музичному елементі. Разом з тим систематизована інформація щодо змін та домінування фактури в тому або тому стилі відсутня. З погляду методики та інформаційно-музикологічного підходу це варто було зробити.

3. На сторінці 45 йдеться про таблицю, в якій презентуються виконавські та артикуляційні вміння, проте самої таблиці на цих сторінках не має.

4. На сторінці 128 наводяться приклади порівняння китайських та європейських творів за спільною образною тематикою та вказується на схожість фактури. По тексту дисертації є й інші приклади. У таких випадках рекомендуємо вказувати, яка саме фактура є спільною і за рахунок яких додаткових художніх засобів розкривається образ. А також подавати ноти у додатку для наочного сприйняття такого порівняння

5. До числа недоліків відносимо випадки подекуди недостатньо уважного ставлення до стилістичного оформлення тексту, до його синтаксичного оформлення тощо.

Про ці зауваження можна дискутувати з дослідницею, яка має своє бачення проблеми. Вони не є визначальними і не применшують теоретичну і практичну значимість самостійного аналізу, проведеного дисертанткою.

8. Висновки

Проведений аналіз дисертаційної роботи Ван Чень «Формування фактурно-стильових виконавських умінь майбутніх викладачів та учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на фортепіано» анотації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що вона є цілісним, самостійним, завершеним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня

доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Ван Чень заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри музичного та
перформативного мистецтва
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Н.Г. Мозгальова

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Код 02125094 *
Відділ кадрів
Мозгальова Н.Г.
20.2.20